

Dictamen de l'Informe de política lingüística 2013

Comissió Permanent del Consell Social de la Llengua Catalana

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

DICTAMEN

DE L'INFORME DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA 2013

Comissió Permanent del Consell Social de la Llengua Catalana
Direcció General de Política Lingüística
Departament de Cultura
Generalitat de Catalunya

Ponent: Miquel Àngel Pradilla Cardona, professor del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili i membre de la Comissió Permanent del Consell Social de la Llengua Catalana
Barcelona, 3 de novembre de 2015

Aquest dictamen consta de cinc parts: primer, exposem el marc legal que regula i empara la realització d'aquest tipus de dictamen; segon, resumim el contingut i l'estructura de l'informe objecte de valoració; tercer, aportem observacions que afecten tot l'informe; quart, presentem les observacions específiques per a cada part de l'informe; i cinquè i últim, presentem les conclusions.

Les valoracions exposades en aquest dictamen tenen com a únic objectiu contribuir de manera objectiva i constructiva a millorar el disseny de polítiques lingüístiques, així com el disseny i continguts de futurs informes. És per això que les observacions que es presenten a continuació giren al voltant de tres aspectes: la valoració de les accions portades a terme; la selecció de continguts aportats a l'informe i la seva presentació. Per a la redacció d'aquest dictamen, s'han consultats informes i dictàmens anteriors.

I. ANTECEDENTS

II. CONTINGUT

L'Informe de política lingüística 2013 consta de set parts ben diferenciades. Aquest dictamen s'ocuparà de sintetitzar-ne els continguts i de fer-ne una valoració crítica. En relació amb els annexos, ens referirem breument al pressupost destinat al foment de la llengua.

1. La situació lingüística del 2013

1.1. La base demolingüística: llengua inicial i llengua d'identificació

L'estructura de la població a Catalunya segons la *llengua inicial* --això és, la llengua apresada a la llar-- presenta un grup, el castellanoparlant, que aglutina més de la meitat de la població (55,1%). El grup històric, el catalanoparlant, no arriba al terç de la població (31%). I, finalment, el grup que acull l'extraordinària amalgama de parlants d'altres llengües mostra un percentatge del 10,6%.

Com és sabut, la minorització percentual del grup lingüístic autòcton s'explica per l'alteració demolingüística de les migracions històriques i recents. Les històriques, especialment intenses entre els anys 1950-1970, van aportar un contingent molt important de persones, majoritàriament castellanoparlants. Les recents, en augment sostingut des de mitjan dècada dels noranta del segle passat, han diversificat extraordinàriament l'ecosistema comunicatiu a Catalunya amb un horitzó de tres-centes llengües. Val a dir, tanmateix, que el mosaic lingüístic que ens han fornit les noves migracions presenta grups força desequilibrats quant a l'aportació de parlants: l'arabòfon seria el més destacat; el castellanoparlant, també de gran pes, té força rellevància perquè és decisiu en l'augment del diferencial demolingüístic amb el grup catalanoparlant que ja van impulsar les migracions històriques.

El contrast entre els resultats de la llengua inicial i la *llengua d'identificació* és determinant en la caracterització de l'evolució de la llengua principal de l'individu en la seva trajectòria vital. Entenem com a llengua d'identificació la que l'individu considera com la seva llengua en el moment de contestar l'enquesta. La llengua d'identificació ens aporta una informació cabdal vinculada a la identitat lingüística, a la representació de la llengua en definitiva. I esdevé un dels indicadors més objectius de la capacitat d'atracció o de retracció d'una varietat lingüística.

A l'hora de contrastar els resultats entre la llengua inicial i la llengua d'identificació s'hi observa com els catalanòfons per identificació superen en 5,4 punts als catalanoparlants inicials, mentre que els castellanòfons per identificació mostren 7,6 punts menys que els castellanoparlants inicials. Així, mentre el diferencial entre catalanoparlants i castellanoparlants inicials és de 24,1 punts, el contrast entre els grups d'identificació s'ha reduït a 11,1 punts. Al seu torn, els parlants inicials d'altres llengües també presenten un diferencial negatiu de 2 punts pel que fa a la llengua d'identificació. D'aquestes dades es desprèn que en l'intercanvi de fluxos de persones entre els grups lingüístics majoritaris la llengua catalana hi surt guanyant.

1.2. Els coneixements lingüístics de la població

Quant a les habilitats competencials en llengua catalana, la capacitat d'entendre-la presenta uns resultats tendents a la universalització (94,3%). Vuit de cada deu persones declara saber-la parlar (80,4%). Aquesta dada ens ofereix diverses lectures. La positiva arribaria amb la correlació amb la llengua inicial: prop dels dos terços de la població que declara saber-la parlar no la té com a llengua inicial (49%). La negativa destacaria una incompetència que afectaria quasi a una cinquena part dels individus que viuen a Catalunya.

En relació amb les competències lectoescriptores, l'habilitat d'escriure, fortament vinculada a l'accés de la llengua catalana a l'ensenyament, continua sent la més deficitària i la que presenta un recorregut de millora més important. Malgrat haver experimentat uns increments importants a mesura que van avançant les generacions que passen pel sistema educatiu, més d'una de cada tres persones (39,6%) es declara incompetent a l'hora d'escriure en català.

1.3. Els usos lingüístics de la població

L'EULP 2013 ens presenta una anàlisi matisada de la diversitat de contextos en què s'utilitzen les llengües. Alguns dels àmbits proposats poden ser interpretats com una mena de contínuum de formalitat. Així, descansant en una base demolingüística minoritària, els usos on intervé la llengua catalana mostren els pitjors resultats en els àmbits de proximitat. Tot agafant com a referent la llengua a la llar, hi trobem alguns contextos, els de les xarxes socials més pròximes (*amb els amics, amb els veïns i amb els companys de feina*), que corroboren aquesta apreciació. D'altra banda, els àmbits on l'ús de la llengua catalana mostren unes magnituds més elevades, per damunt de la llengua en l'àmbit domèstic són tots els de consum i serveis. L'ús predominant o combinat de la llengua catalana, tal com acabem de comprovar, es mostra sensible a la formalitat comunicativa del context.

1.4. La llengua als mitjans de comunicació i les TIC

Les dades que ens ofereix l'informe no ens permeten veure el pes real de la llengua catalana en els mitjans de comunicació, ja que mostren una orientació més qualitativa del consum. S'observa que la TV en català té una audiència important, però la gran oferta de televisió en castellà estableix una pugna força desigual. Una cosa semblant passa amb els mitjans de comunicació escrits (premsa diària). La ràdio en català, en canvi, gaudeix de molt bona salut i s'equipara pràcticament amb l'audiència en castellà.

1.5. La llengua dels consums culturals

El consum de cinema i de música en català parteix d'unes xifres molt baixes (6% i 9,1%, respectivament) i mostra una dinàmica decreixent en relació amb l'any anterior. D'altra banda, l'indicador de consum cultural més baix és el de videojocs, que no supera el 2%. Contràriament, l'àmbit del teatre i de les arts escèniques presenta unes xifres d'espectadors que superen el consum teatral en castellà.

El món del llibre en català aglutina al voltant d'una quarta part dels lectors, una xifra força reeixida si la comparem amb el diferencial de l'oferta en castellà.

1.6. Usos lingüístics a l'ensenyament

L'ensenyament reglat a Catalunya, públic i privat, ha escolaritzat en català (model de conjunció lingüística) 168.479 alumnes estrangers. El curs 2012-2013 mostra una estabilització de l'alumnat de fora de l'Estat espanyol.

La internacionalització creixent del sistema universitari català obre un debat important sobre la presència de la llengua catalana en tant que llengua pròpia. A hores d'ara, els estudis de màster són els que en presenten una disminució progressiva, paral·lela a l'increment de terceres llengües, fonamentalment l'anglès.

1.7. L'Administració de justícia

L'àmbit judicial consolida una tendència decreixent, que situa el percentatge de sentències en català en un exigü 12,4%. Aquest percentatge mostra una xifra

superior si ens fixem en la documentació presentada en els registres de la propietat (17,8%), malgrat el decrement de 2 punts en relació amb l'any 2012. El nombre de documents notariais i de pòlisses intervingudes redactats en català també ha disminuït.

2. L'acció de govern

2.1. Promoció del coneixement del català

Pel que fa a l'ensenyament reglat, la població escolar catalana en la seva immensa majoria ha seguit el model de conjunció lingüística. Només 48 alumnes, procedents de 32 famílies, han sol·licitat fer l'ensenyament en castellà. L'alumnat procedent de l'estranger s'ha estabilitzat i les aules d'acollida, amb 11.790 alumnes, han continuat fent la funció integradora per a la qual van ser creades. Una funció que s'ha vist reforçada per la realització de 97 plans educatius d'entorn.

Les avaluacions externes realitzades al final de l'educació primària i al final d'ESO han dictaminat que el sistema educatiu català no genera diferències de competència lingüística entre la llengua catalana i la castellana.

Quant a l'ensenyament superior, s'ha avançat en la gestió integral de la plataforma multilingüe INTERCAT, un instrument que permet als alumnes de mobilitat introduir-se a la llengua i la cultura catalanes. D'altra banda, el conveni entre la Generalitat de Catalunya i les universitats catalanes de la CIFALC ha permès impulsar i garantir la formació i l'acreditació de llengües en l'àmbit universitari.

Pel que fa a l'ensenyament del català a adults, el Departament d'Ensenyament ha propiciat una oferta important de formació, amb 8.875 alumnes matriculats en centres oficials de formació. El Consorci per a la Normalització Lingüística ha organitzat 3.374 cursos amb 78.790 inscrits. La davallada experimentada pel nombre de cursos i d'alumnes inscrits es deu a la paralització creixent dels fluxos migratoris. El 62% de les persones inscrites en els cursos del CPNL són nouvingudes

En aquest àmbit, la formació presencial continua sent la modalitat més seguida. Tanmateix, la plataforma virtual Parla.cat ha incrementat el nombre d'usuaris en 28.404 persones. I l'espai virtual vinculat, Aula Mestra, comença a mostrar el seu potencial amb la realització de 80 cursos específics nous i 1.344 alumnes.

L'àmbit ocupacional i empresarial també ha estat objecte d'atenció amb 76 cursos de català i 1.438 inscrits a la formació ocupacional. Una formació que també s'ha potenciat en l'àmbit de l'Administració Pública, amb cursos de català per a persones de l'Administració local, l'Administració de l'Estat i l'Agència Tributària. I, finalment, en l'àmbit de la justícia 1.628 professionals han participat en els cursos de llengua catalana i de llenguatge jurídic.

2.2. La certificació de coneixements de català

Un conjunt d'institucions vinculades a l'Administració catalana certifica els coneixements de català d'acord amb el Marc europeu comú de referència. L'any 2013 han obtingut certificats de català 16.356 persones.

2.3. Eines i serveis per a la qualitat de la llengua

El Centre de Terminologia (TERMCAT) ha intervingut en la fase d'elaboració del procés d'estandardització de la llengua catalana tot normalitzant termes, aprofundint en la terminologia d'àmbits temàtics deficitaris i donant resposta a les consultes plantejades. S'han signat tot un seguit de convenis que albiren uns resultats futurs molt satisfactoris (Ministeri de Cultura del Govern d'Andorra, Departament de Salut, Societat Espanyola de la Ciència del Sòl, Consell Insular de Menorca, etc.).

D'altra banda els recursos en línia que ofereix la Generalitat de Catalunya per a facilitar l'ús del català (i l'occità) han tingut una demanda molt important i en creixement. Així, l'Optimot i els traductors automàtics han esdevingut eines molt útils.

2.4. Foment de l'ús del català

La Generalitat de Catalunya ha centrat els seus esforços en els àmbits on la situació de la llengua catalana es mostra més deficitària: socioeconòmic, oci, sanitat, justícia i cinema.

En el món socioeconòmic s'han subvencionat projectes destinats a incrementar la presència de la llengua catalana en aquest àmbit. Les petites i mitjanes empreses han rebut un tractament especial, amb accions de sensibilització i de reconeixement de bones pràctiques. En l'àmbit del comerç s'ha portat a terme la campanya "Oberts al català". També s'ha donat suport a empreses i establiments comercials perquè incorporin la llengua catalana com a llengua de treball.

En l'àmbit esportiu i de lleure, destaca la posada en marxa del projecte de promoció de l'ús del català: "Mou-te en català". El món de la sanitat, s'han realitzat accions de formació lingüística i de millora dels recursos lingüístics vinculats a aquest àmbit del coneixement. En l'àmbit judicial s'han elaborat acords marc amb els col·legis professionals del món del dret per tal d'avançar en la presència de la llengua catalana en un entorn extraordinàriament deficitari. Finalment, en l'àmbit del cinema s'han realitzat un conjunt d'accions destinades a augmentar l'oferta en llengua catalana (s'han estrenat 57 llargmetratges doblats o subtitulats) i a afavorir-ne la demanda (sobretot, accions de visibilització de l'oferta).

Molt de bracet de la societat civil, el programa "Voluntariat per la llengua" ha consolidat la creació anual (des de 2009) d'unes deu mil parelles. Una societat civil que, des del món associatiu es corresponsabilitza de manera creixent amb l'Administració en el foment de l'ús de la llengua catalana. L'any 2013 el cens d'entitats de foment de la llengua catalana assolía la xifra de 120 (en dos anys s'ha duplicat).

D'altra banda, la presència a la xarxa dels òrgans de política lingüística s'ha consolidat i l'Administració atén i resol des de l'Oficina de Garanties Lingüístiques les peticions de la ciutadania (l'any 2013, 1.650).

3. **La projecció exterior**

El curs 2012-2013 s'han incorporat set universitats a la Xarxa d'Estudis Catalans a l'Exterior de l'Institut Ramon Llull, que aplega 114 universitats de 31 països. 6.699 estudiants han cursat estudis de llengua, literatura i cultura catalanes. I s'ha continuat fomentant els estudis avançats i de recerca en els centres de referència.

El Govern participa en institucions europees de referència. A destacar: la Xarxa Europea per a la Diversitat Lingüística i l'Associació d'Avaluadors de Llengües a Europa. D'altra banda, la DGPL ha participat en el projecte Linguanet Europa, un centre de recursos virtual i multilingüe al servei de l'ensenyament de llengües.

El TERMCAT ocupa la secretaria executiva i la tresoreria de l'Associació Europea de Terminologia i col·labora amb altres xarxes de terminologia nacionals i internacionals.

Pel que fa a la col·laboració amb els altres territoris de parla catalana, s'han realitzat accions bona part de les quals de cessió de recursos propis o d'incorporació a programes desenvolupats a Catalunya. També s'ha potenciat la realització d'una avaluació demolingüística territorialitzada de les set regions de la comunitat lingüística catalana.

4. **La llengua de signes catalana**

S'ha creat el Consell Social de la Llengua de Signes Catalana, òrgan que ha de tutelar la política lingüística institucional en aquest àmbit de la comunicació. Som, doncs, a l'inici d'un nou període on el compromís institucional haurà d'incrementar les accions que s'estan portant a terme per tal de garantir-ne el coneixement a les persones que ho requereixin.

5. **Occità, aranès a Aran**

La composició de la població resident a la Val d'Aran segons el lloc de naixement (Padró municipal d'habitants de 2013) mostra quatre grups. El més nombrós, amb més d'un terç de la població (36,2%), és el de nats a la Val d'Aran. Els altres tres, al voltant del 20% cadascun, es reparteixen els individus nascuts a Catalunya, a la resta de l'Estat i a l'estranger.

D'aquestes dades es desprèn que l'alteració demolingüística propiciada per les migracions del segle passat (essencialment castellanoparlants) i les recents (amb una gran diversificació lingüística) ha alterat la preeminència de l'aranès en el seu ecosistema històric. Els col·lectius més importants que s'han incorporat a la Val d'Aran en el tombant de mil·lenni són el romanès, l'arabòfon i el castellà.

Quant a les habilitats competencials en occità de la població, voldríem destacar que una de cada cinc persones no l'entén (19,3%) i quasi la meitat declara no saber-lo parlar (44,4%). Pel que fa a les habilitats lectoescriptores, els resultats obtinguts per l'EULP 2013 poden semblar sorprenents si tenim en compte que el seu accés al sistema escolar reglat és relativament recent i la seva presència en

l'àmbit formal és escassa: prop d'un 60% declaren saber-lo llegir i més d'un terç declara saber-lo escriure.

L'anàlisi competencial segons l'edat ens presenta un grup, el més jove (de 15 a 29 anys), que mostra un cert equilibri entre les diferents habilitats, les actives i les passives, a causa del seu pas pel sistema educatiu. A partir de 65 anys, es troben els percentatges més importants d'individus que l'entenen i el saben parlar; tanmateix, les habilitats lectoescriptores, per raons òbvies, són de les més baixes. El grup de 30 a 44 anys és el més deficitari de tots en les habilitats d'entendre'l (74,3%), parlar-lo (44,5%) i llegir-lo (50,5%). No és sobrer recordar que aquest grup d'edat aglutina el gros de les noves migracions.

La població escolar -situada fora de l'univers real de la mostra de l'EULP ja que només contempla la població de 15 i més anys- és la que acull més individus nats a Catalunya (78,6% el curs 2013-2014). Pel que fa a la llengua inicial de l'alumnat, destaquen dos grups que es reparteixen dos terços de la població escolar: el castellanoparlant (37%) i l'occitanoparlant (32,5%). El grup catalanoparlant acull un 10% (+ un 7,3% si afegim la combinació català-castellà) i el mosaic lingüístic de l'alumnat nouvingut correspon a un 10,7% de l'alumnat.

Amb aquesta base demolingüística i les condicions d'ús actual, la llengua castellana és l'habitual de més de la meitat de la població (55,1%). L'occità i el català se'n reparteixen un terç (17,6% l'occità i 16,4% el català). La resta (10,6%) correspon a l'amalgama de noves llengües que ha arribat recentment a la Val d'Aran.

El Govern català està portant a terme un conjunt d'accions tendents a subvertir l'estadi de minorització en què es troba l'occità a la Val d'Aran. Valorem especialment que aquesta llengua sigui l'eix del sistema educatiu reglat. També voldríem destacar el suport econòmic al Conselh Generau d'Aran en l'ensenyament de l'occità a la població adulta. Així com les diverses accions de promoció de la llengua que l'Informe detalla.

La presència de l'occità en la programació radiofònica i televisiva en els mitjans de la CCRTV també mereix el nostre reconeixement, ja que es tracta d'un àmbit de projecció de la llengua especialment important.

6. El marc legal

L'any 2013 ha aconseguit una activitat jurídica notable en l'àmbit lingüístic de la llengua catalana pertanyent a l'Estat espanyol. El nou catàleg normatiu que ha d'administrar, directament o indirecta, la funcionalitat de la llengua ens aporta accions positives i unes altres de clarament negatives. Aquestes darreres ens arriben de la mà dels governs autonòmics ens mans del Partit Popular i del propi Govern de l'Estat. D'altra banda, a Catalunya la no aplicació de les lleis del codi de consum i del cinema, pendents de la resolució del recurs d'inconstitucionalitat interposat, alenteix l'avenç de la llengua catalana en aquests sectors.

Les Illes Balears és un territori on la llengua catalana ha estat especialment

damnificada l'any 2013. L'any 2012 es va aprovar la Llei 9/2012, de 19 de juliol. La promulgació d'aquesta llei va suposar una reforma legal que motivaria l'adaptació als seus postulats de la regulació legal vigent vinculada a la llengua catalana. La nova reglamentació tenia com a objectiu central suprimir el requisit de coneixement de la llengua catalana per a l'accés a la funció pública, fet que va motivar que l'oposició política al Parlament balear n'interposés un recurs d'inconstitucional. Doncs bé, el 26 de setembre de 2013 el Ple del Tribunal Constitucional va emetre una sentència que el desestima.

D'altra banda, el món de l'ensenyament balear i la societat en general assistiran a un canvi de normativa d'una transcendència especial. Així, s'aprova el Decret 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integral de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes. Un decret al qual uns mesos més tard l'acompanyarà un altre, el Decret 5/2013, de 6 de setembre, pel qual s'adopten un seguit de mesures urgents perquè la implantació del TIL sigui efectiva el curs 2013-2014. Aquestes mesures legislatives, que concitaran un enorme rebuig social, torpedinen el consens que va assolir l'anomenat "decret de mínims" vigent i redueixen sensiblement la presència de la llengua catalana en l'entorn educatiu.

A Catalunya, el 2013 no hi ha hagut modificacions ressenyables en el corpus normatiu d'incidència lingüística. En relació amb la llengua, a la incertesa que va suposar la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, que qüestionava tot un seguit de preceptes lingüístics de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya renovat, s'hi ha afegit l'aprovació de la Llei orgànica 8/2013 de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, (LOMQE), coneguda popularment com la "Llei Wert". Aquesta llei, emparant-se en una interpretació clarament restrictiva de la sentència esmentada, posa contra les cordes els fonaments del model de conjunció lingüística escolar, veritable punta de llança del procés de normalització lingüística a Catalunya, lloat per la comissió d'experts de la Unió Europea.

7. El pressupost

El pressupost que la Generalitat de Catalunya ha destinat a la Direcció General de Política Lingüística ha estat de 27.648.064 euros. La quantitat global destinada per la Generalitat de Catalunya a actuacions de política lingüística des dels diferents departaments ha estat de 93.518.304,94 euros.

III. OBSERVACIONS GENERALS

Pel que fa a l'exposició de les dades, valorem molt positivament el nou format de l'Informe de Política Lingüística adoptat a partir de l'any 2011. L'ús de gràfics, titulars i frases destacades, així com la redacció concisa, clara i directa, representen una millora molt significativa, que afavoreix una millor anàlisi dels continguts que s'hi presenten.

Quant al contingut, és d'agrair l'esforç de selecció dels materials que s'ha fet. Les informacions redundants i innecessàries, més enllà de la percepció acumulativa que generen, dificulten la identificació de les grans línies d'actuació seguides. Tal com es reclamava en els dictàmens dels anys 2011 i 2012, hauria estat recomanable definir una bateria d'objectius que permetés una valoració d'acompliment més precisa.

Valorem com un encert la presentació en el primer capítol de les dades demolingüístiques més actualitzades sobre les competències i els usos de la llengua catalana. En tot projecte de planificació lingüística la caracterització de l'estat de salut de la llengua és un indicador imprescindible per avaluar la validesa de les accions portades a terme.

Seguint també les recomanacions dels dictàmens de 2011 i 2012, hauria estat clarificador vincular l'acció de Govern a l'assignació pressupostària. Al capdavant, en un marc restrictiu com el que estem vivint, la distribució econòmica dels recursos esdevé un dels indicadors més diàfans de les prioritats programàtiques.

Finalment, valorem molt positivament la incorporació de dos nous àmbits a l'Informe, els referits a la llengua de signes catalana i a l'occità de la Vall d'Aran. Tanmateix, En el cas de la llengua de signes catalana, el fet que el present informe hi mostri les primeres accions de Govern no ens permet fer-ne una valoració diacrònica. En relació amb l'anàlisi de la vitalitat, l'ús i la promoció de l'occità a la Val d'Aran, considerem que ha estat un encert propiciar-ne un tractament singular en un dels grans apartats de l'Informe.

IV. OBSERVACIONS ESPECÍFIQUES

1. La situació lingüística de 2013

Si fem una prospecció diacrònica, resulta preocupant la pèrdua d'efectius de llengua inicial catalana que s'observa des de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008*. Sembla que el saldo negatiu de catalanoparlants inicials es podia haver donat per la confluència de variables demogràfiques i sociolingüístiques. Les primeres s'associen a la dinàmica negativa del creixement natural de població i la consegüent piràmide demogràfica regressiva. Les segones poden tenir a veure amb la major presència de catalanoparlants en les generacions de més edat, fet que propicia una pèrdua més gran d'efectius que en les generacions joves, aquestes darreres amb un major recorregut vital. El contrast de les dades de 2003 i 2008 va evidenciar una pèrdua de 86.000 catalanoparlants inicials, un 4,3% dels poc més de dos milions que hi havia el 2003. Deu anys més tard, la tendència decreixent no s'ha estroncat però s'ha moderat considerablement (11.000 persones, -0,5%).

L'EULP 2013 aporta resultats positius en dues qüestions determinants a l'hora de valorar la capacitat d'atracció de la llengua catalana: el contrast entre llengua inicial i llengua d'identificació i en els valors de la transmissió lingüística

intergeneracional. Encara que els diferencials obtinguts no són importants, aquestes dades fan pensar que la direccionalitat del procés és l'adequada.

L'EULP 2013 ens proporciona informació sobre les diferents habilitats lingüístiques (entendre, parlar, llegir i escriure). Els resultats proporcionats per l'Informe de Política Lingüística 2013 han estat obtinguts a partir de dades declarades en preguntes de tipus dicotòmic, això és, que només preveuen una resposta positiva o negativa (*sí* o *no*). D'altra banda, l'avaluació dels resultats a partir de les xifres absolutes ens proporciona una interpretació més ajustada que la que ens ofereix l'anàlisi percentual. D'aquesta manera, les davallades percentuals observades entre 2003 i 2008 en les habilitats d'entendre, parlar i llegir, així com el lleuger retrocés entre 2008 i 2013 en l'habilitat d'escriure tenen un valor relatiu en el moment que es comprova que vénen acompanyades d'un increment de les persones que en són dipositàries. Així una de les dades percentuals que va causar més preocupació el 2008, la pèrdua de 3,3 punts en l'habilitat de parla, pren una dimensió més tranquil·litzadora quan se li associa un increment de 240.000 parlants. En el rerefons d'aquesta dissonància hi ha la important reordenació dels grups lingüístics de l'ecosistema comunicatiu català que han propiciat les migracions internacionals de la darrera dècada.

Comptat i debatut, hom pot afirmar sense risc d'equivocar-se que l'increment dels valors competencials s'ha d'associar a unes polítiques lingüístiques especialment actives a l'hora de millorar el coneixement de la llengua històrica i territorial. L'estancament o fins i tot la reculada lleu d'alguna d'aquestes habilitats troba una justificació versemblant en l'impacte demolingüístic de les noves migracions. Tanmateix, estroncats els fluxos migratoris contemporanis, si la capacitat d'atracció de la llengua catalana continua activada, és raonable pensar que les dades competencials aniran millorant.

De manera semblant, la intervenció planificadora institucional també tingut una certa influència en la distribució dels usos lingüístics. Una influència que ha estat positiva en la millora dels usos formals de la llengua. Tanmateix, la millora del usos en general i dels interpersonals en particular és un dels grans reptes que ha d'abordar la intervenció sobre la llengua. Tot i que l'ús de la llengua no perd terreny entre el col·lectiu de parlants nadius, té força dificultats a l'hora d'atreure coneixedors cap a un ús social efectiu. Un dèficit que n'entorpeix l'adopció entre el col·lectiu de nouvinguts i dificulta l'objectiu de fer del català la llengua de cohesió grupal. En aquest sentit, hem d'observar amb preocupació l'important decalatge (14,4 punts) que hi ha entre els percentatges atribuïts a la llengua habitual catalana (36,3%) i castellana (50,7%).

També s'ha d'observar amb preocupació la dinàmica decreixent que ha experimentat la presència de la llengua catalana en àmbits com el de la justícia, el cinema, la música i els videojocs. Contràriament, la llengua catalana guanya terreny en l'àmbit de la ràdio, la premsa escrita diària, el teatre i les arts escèniques. El món de la xarxa, allà on la llengua es desterritorialitza, el català també hi troba un encaix còmode.

2. L'acció de Govern

En un marc d'hostilitat legislativa cap a la llengua catalana, s'ha de valorar molt positivament la solidesa del model de conjunció lingüística a l'ensenyament reglat. El fet que només hi hagi hagut 48 sol·licituds d'ensenyament en castellà és un indicador feient de l'alta consideració que li atorga la ciutadania. Una consideració que descansa en la validació de l'equilibri competencial entre català i castellà que s'obté en acabar l'escolarització obligatòria.

També és força satisfactòria l'acció conjunta del Departament d'Ensenyament i del CPNL en la formació de les persones nouvingudes. És fonamental dotar de competència lingüística en llengua catalana a una població que ha d'incorporar-se al projecte de fer del català la llengua comuna, més enllà de la seva llengua inicial.

Atès que la paralització dels fluxos migratoris ja ha tingut com a conseqüència la disminució dels cursos de llengua catalana presencials, potser ha arribat el moment de centrar els nostres esforços a potenciar les plataformes d'ensenyament virtual (Parla.cat) i els recursos lingüístics a la xarxa (Aula Mestra).

D'altra banda, és força preocupant la davallada de la presència de la llengua catalana en l'àmbit dels màsters universitaris. Sens dubte, el pes que ha de tenir la llengua catalana en un sistema universitari que potencia cada cop més la internacionalització de la seva oferta és un debat que s'ha d'abordar sense més dilació.

En l'àmbit de la qualitat lingüística, constatem la tasca extraordinària i el reconeixement internacional del TERMCAT. Així mateix, valorem altament la funcionalitat i la utilitat de l'Optimot, com a eina que facilita l'ús del català.

Valorem molt positivament l'atenció dedicada per l'Administració catalana a la formació en llengua catalana en els àmbits ocupacional, empresarial, Administració pública, Administració local i el món de la judicatura.

La Generalitat de Catalunya ha centrat els seus esforços en els àmbits on la situació de la llengua catalana es mostra més deficitària: socioeconòmic, oci, sanitat, justícia i cinema. Val a dir, però, que els resultats han estat més aviat minsos, per no dir desoladors.

També és un lloc comú en els informes la valoració positiva de la col·laboració de la societat civil en accions de foment de l'ús de la llengua, com el programa "Voluntariat lingüístic". Menció a part tenen les accions empreses per un conjunt d'entitats que treballen per a la millora de la presència de la llengua catalana. És fonamental que l'Administració continuï donant suport a les iniciatives que plantegen. Som davant d'una autèntica acció lingüística "des de baix" que suma esforços al procés institucional de normalització lingüística.

3. **La projecció exterior**

Quant a la projecció de la llengua i la cultura catalanes fora del seu àmbit lingüístic, s'ha de valorar molt positivament la consolidació de la Xarxa d'Estudis Catalans a l'Exterior de l'Institut Ramon Llull. L'esforç econòmic que suposa garantir la presència d'estudis lingüístics catalans en 114 universitats es veu compensada pel reconeixement internacional que se'n deriva.

Pel que fa a la col·laboració amb la resta de territoris de parla catalana, la conjuntura política a 2013 no permet acords de col·laboració interautonòmica sòlids. A l'espera de canvis en les elits governants, tant al País Valencià com a les Illes Balears, les accions portades a terme s'han d'anar intensificant. Arribats en aquest punt voldríem destacar la posada en marxa d'una nova onada d'enquestes lingüístiques territorialitzades. A deu anys vista de la primera sèrie conjunta (2003-2004), els resultats ens permetran fer una nova avaluació de conjunt de la vitalitat i l'ús de la llengua en totes les regions de l'àmbit lingüístic.

4. **La llengua de signes catalana**

Valorem molt positivament la creació del Consell Social de la Llengua de Signes Catalana i l'encoratgem a gestionar adequadament aquest àmbit de la comunicació.

5. **L'occità, aranès a l'Aran**

Per tal d'avaluar la realitat sociolingüística de la Val d'Aran, ens hauria calgut disposar de les dades de llengua inicial i de llengua d'identificació. Talment com les dades referides a la transmissió lingüística intergeneracional. Recomanem que en posteriors informes hi figurin.

Pel que fa a l'evolució de les competències lingüístiques, el fet de disposar d'una sèrie que comença l'any 2008 no ens ofereix una perspectiva suficient per fer-ne una anàlisi acurada. El període 2008-2013 estableix un context demolingüístic nou, que contrasta amb el que hi havia a finals del segle passat, abans de l'arribada massiva de població forana. Caldrà estar atents, doncs, a l'evolució competencial que definiran les dades de l'EULP 2018. En un context d'estabilització de la població, amb més temps d'exposició lingüística a l'aranès i amb un sistema escolar que anirà poliglòtitzant l'alumnat seria de preveure que les habilitats competencials milloressin. En aquest àmbit és fonamental centrar els esforços a reduir les xifres d'incompetència en les habilitats d'entendre la llengua i, sobretot, de saber-la parlar. Altrament, els usos interpersonals se'n ressentiran.

Certament, és força preocupant el predomini abassegador de la llengua castellana com a llengua habitual l'any 2013. Més encara quan l'anàlisi diacrònica mostra un augment espectacular del seu ús (+17%) segons l'EULP 2008. Un increment que va en detriment de l'ús de l'occità (-6%) i de les llengües d'uns col·lectius de nous nadius que majoritàriament adopten el castellà com a llengua d'integració social (-12%).

El Govern català està portant a terme un conjunt d'accions tendents a subvertir l'estadi de minorització en què es troba l'occità a la Val d'Aran. Valorem especialment que aquesta llengua sigui l'eix del sistema educatiu reglat. També voldríem destacar el suport econòmic al Conselh Generau d'Aran en l'ensenyament de l'occità a la població adulta. Així com les diverses accions de promoció de la llengua que l'Informe detalla.

La tasca de redreçament de l'occità a la Val d'Aran l'entenem com un repte d'una magnitud extraordinària. L'arribada a bon port del procés de normalització de l'occità requereix d'una acció planificada, amb uns objectius ben identificats i una temporització adequada. Sens, dubte, el primer pas ha de ser incorporar la llengua occitana, en les seves diferents habilitats competencials, en el repertori de la població resident al territori. En aquest sentit, valorem molt positivament totes les accions tendents a millorar-ne la matriu de prestigi i la seva presència social. Si de cas, no podem estar-nos de dir que caldria intensificar substancialment la intervenció sobre aquest ecosistema comunicatiu si de veritat volem que l'occità sigui la llengua de cohesió social de la Val d'Aran.

6. El marc legal

L'any 2011 es van produir importants canvis polítics en la gestió del poder central i territorial a l'Estat espanyol. Canvis que, majoritàriament, implicaven el trencament d'una dinàmica política més favorable a la normalització de la llengua catalana. L'any 2012, després d'un període d'acomodació administrativa, les noves directrius van començar a mostrar-se amb tota la seva cruesa. Així, en el marc d'una ofensiva general contra l'estatus normatiu de la llengua catalana, les autonomies on el Partit Popular va recuperar l'hegemonia van iniciar una croada contra el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització lingüística del català. Els territoris on es va produir l'esmentada involució van ser Aragó i les Illes Balears. Al País Valencià, la continuïtat en el poder de l'esmentat grup polític, va rutinitzar una política lingüística que, com han demostrat les dades sociolingüístiques a l'abast, ha estat molt perjudicial per la vitalitat i l'ús de la llengua. Arribats al 2013, al bell mig de les legislatures iniciades el 2011, la consolidació de les noves orientacions ideològiques en relació amb el paper de la llengua catalana en el seu territori històric faran evident una involució sense precedents.

Tot i que no figura a l'Informe de Política Lingüística 2013, no ens podem estar de recordar que a la Comunitat Aragonesa s'aprova la Llei 3/2013, de 9 de maig, d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó. La nova norma legislativa ha derivat en un canvi del nom de la llengua que ens ha instal·lat en un paroxisme majúscul. Així, la llengua catalana en territori aragonès passaria a denominar-se: "llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma" (popularment conegut com a LAPAO).

Al País Valencià, les notícies més ressenyables giren al voltant de l'àmbit de la comunicació. La primera, que ha generat una convulsió social enorme, ha estat el tancament dels mitjans de comunicació audiovisuals de la Generalitat Valenciana.

Amb aquesta finalitat s'aprova la Llei 4/2013, de la Generalitat, de supressió de la prestació de serveis de radiodifusió i televisió en l'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat, com també de liquidació i difusió de Radiotelevisió Valenciana. La segona, que ha acabat d'encongir l'espai de presència mediàtica de la llengua catalana, ha estat l'expedient sancionador a Acció Cultural del País Valencià incoat pel Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme a finals d'any. Aquest expedient ha motivat que el gener de 2014 es deixin de rebre les emissions de Catalunya Ràdio i de Catalunya Informació en el territori valencià. Sens dubte, som al davant d'un autèntic atemptat contra un dels principals agents difusors de la llengua i la cultura pròpies. Aquest fet, juntament amb l'evolució que ha pres la nova deriva trilingüista en el món educatiu, obren un nou escenari on el procés institucional d'afebliment de la llengua erosiona uns àmbits fonamentals per a la seva rehabilitació.

Finalment, la nova doctrina que ha generat la Sentència del Tribunal Constitucional de 2010 planteja un bon grapat d'incògnites en relació amb l'evolució futura del dret lingüístic. A poc a poc se n'estan patint les conseqüències. Un exemple palmari ens l'ofereix la Interlocutòria de la Secció 5a del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 6 de març de 2013, mitjançant la qual es requereix a la Conselleria d'Ensenyament l'adaptació a la nova situació que ha generat la sentència del TC, un nou escenari que preveu la vehicularitat de la llengua castellana en el sistema educatiu català. Aquesta resolució anticipa el sentit de tot un seguit de resolucions judicials pendents contra disposicions legislatives que regulen importants prerrogatives lingüístiques a Catalunya (Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya, el Codi de consum, la Llei d'educació, la Llei de cinema o la Llei de l'occità).

En aquest apartat valorem molt positivament la fermesa del Govern català a l'hora de combatre jurídicament l'ofensiva judicial desfermada els darrers anys contra l'estatus normatiu de la llengua.

7. El pressupost

Des d'una perspectiva diacrònica, s'ha de valorar molt positivament l'increment de la quantitat global destinada per la Generalitat de Catalunya a actuacions de política lingüística: s'ha passat de 88.164.541,03 euros el 2012 a 93.518.304,94 euros el 2013. Val a dir, però, que l'any 2011 la despesa va ser de 122.339.237,41. Tot i ser conscients dels equilibris pressupostaris que exigeix la situació econòmica actual, entenem que la causa de la normalitat lingüística ha de ser una de línies estratègiques fonamentals d'un Govern que aspira a la sobirania del seu país.

V. CONCLUSIONS

Tota planificació lingüística solvent ha de descansar en una anàlisi tan exhaustiva com sigui possible de la realitat sociolingüística que es vol gestionar. Així, doncs, considerem que l'Administració ha de potenciar la recerca en aquest àmbit i propiciar la realització de treballs que avaluin l'estat real de la llengua en els diversos entorns en què es manifesta. En aquest sentit, s'han d'impulsar

recerques, quantitatives i qualitatives, que ens aportin informacions rellevants sobre les dinàmiques comunicatives que senyoregen el nostre ecosistema. L'estudi del capteniment comunicatiu de les persones nouvingudes i les del jovent són probablement les que s'haurien de prioritzar.

Tot i constatar la precarietat dels usos lingüístics de la llengua catalana, som del parer que la direccionalitat de la política lingüística és l'adequada. L'aposta d'incidir en la millora dels usos interpersonals vinculats a la col·loquialitat és a la base de l'objectiu de fer de la llengua catalana l'eina de comunicació intergrupals i de cohesió social. I portar a terme la planificació des d'una política transversal, considerem que és un requeriment ineludible. Si l'opció estratègica ens sembla oportuna, ara cal optimitzar-ne la gestió i l'execució.

La bilingüització efectiva de tota la població, la instal·lada i la nouvinguda, ha de continuar sent un objectiu central, ja que la asimetria de competències entre els dos grans grups etnolingüístics, favorable al grup castellanoparlant, acaba mediatitzant els usos intergrupals i condiciona l'adquisició de la llengua catalana i el seu ús per part de les persones nouvingudes. Paral·lelament, cal incrementar les accions destinades a augmentar l'ús social del català posant a la disposició de la ciutadania i de les empreses les eines i els recursos necessaris. Finalment, la millora de la matriu valorativa de la llengua catalana s'ha d'impulsar des de la consideració combinada dels seus valors integratius i instrumentals.

Les dades que aporta l'informe identifiquen els àmbits on la llengua catalana no acaba de trobar l'encaix que li correspon. En els àmbits socioeconòmic, del lleure, la sanitat, la justícia i el cinema, la llengua catalana hi té una presència força deficitària. La situació és encara més preocupant quan se'n constata una certa cronificació. El cas és que les accions efectuades tenen un impacte molt baix. Caldria, doncs, repensar l'estratègica d'incorporació de la llengua catalana en aquests àmbits.

D'altra banda, també voldríem destacar el nou estatus jurídic de l'occità d'Aran. La seva oficialitat, amb base estatutària en el conjunt del territori català, lluny d'instal·lar-la en el terreny simbòlic, s'ha de fer efectiva. És obvi que és peremptori activar tot un seguit de mesures que millorin la vitalitat i l'ús de l'esmentada llengua. Cal, doncs, una major explicitació del programa pautat de rehabilitació de l'aranès.

La projecció exterior de la llengua i la col·laboració catalana amb la resta de territoris de l'àmbit lingüístic són objectius indefugibles. La consolidació de la Xarxa d'Estudis Catalans a l'Exterior, tot i les incerteses pressupostàries, és una magnífica notícia. D'altra banda, instem el Govern de la Generalitat de Catalunya a promoure el lideratge de la cooperació, en situació d'igualtat, entre els territoris de parla catalana.

La millora de la matriu legal de la llengua catalana és un objectiu imprescindible per tal que el procés de normalització arribi a bon port. En aquest sentit, l'hostilitat legislativa en què s'ha substanciat l'ofensiva ideològica de les elits polítiques que ocupen el poder, al Govern central i a bona part de l'àmbit

lingüístic, constitueix un gran entrebanc. El món de l'ensenyament podria ser-ne el gran damnificat. Caldrà explorar, doncs, totes les vies de resistència possibles.

En relació amb l'estatus de la llengua catalana, entenem que s'ha d'aprofitar de manera òptima el posicionament respecte al pluralisme, cada cop més favorable, de les democràcies occidentals consolidades i de les noves democràcies. Aquest nou valor en alça generalment és acceptat com l'única via per a resoldre els conflictes identitaris i lingüístics. La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries és un cas de legislació internacional a tenir ben present a l'hora de no defallir en l'objectiu peremptori d'aconseguir que l'Estat espanyol assumeixi efectivament el plurilingüisme del seu territori.